

”STAARUPGAARD”

Stårupvej nr. 10 Matr. 2a Stårup - Fonager

Areal 1957. 30,00 ha.

Ordet Stårup stammer fra ca. 1300 og en mand ved navn Stari har, som den første bygget en gård på stedet og heraf kom stedet til at hedde Stordrup og er senere blevet til Stårup.

I 1400 tallet bliver alt jord i Stårup, lagt under en gård og navnet „Stårupgård” opstår, der er 13 tdr. hartkorn under gården, det må betyde, at det vi i dag kalder Stenderup Fællesmark, også har været under Stårupgård . Samlet areal 800-1000 tdr. land.

Sidst i 1500 tallet bliver "Stårupgård" ophøjet til adelig sædegård, uden den dog får andet fæste gods ind under sig.

En mand ved navn Frans Polen fæster ca. år 1580 "Stårupgård" for 30 rigsdaler og kalder sig "ærlig og velbyrdig Frans Polen til Stårup". Han skriver sig også undertiden til "Forsomholdt". En lille herregård i Ølgod sogn. Frans Polen er sandsynligvis en indvandret adelsmand fra Pommern. År 1609 benævnes Frans Polen som værende ejer af Stårupgård. At der har været velstand på ”Stårupgård” på det tidspunkt, vidner endnu 2 kirkestolslåger i Gørding kirke om. På disse kirkestolslåger er endvidere påført Frans Polens fædrene og mødrene våben. Frans Polen var med i Svenske krigen år 1611-13 og dør i Kiel den 14. januar 1613.

Indgang til kirkestolen foran prædikestolen i Gørding Kirke. Det er Frans Polens Fædrene og Mødrenes våben(adelsmærke) der sees billede af. Dateret 1597.

Endnu 1618 boede Frans Polens enke Dorthe Skram på "Stårupgård", men år 1639 nævnes gården som en almindelig bondegård.

I 1600 tallet er Danmark i krig flere gange. År 1661 bliver ”Stårupgård” solgt til Erik Krag fra "Varhogård" og "Bramming" og har da et jordtilliggende på 8 tdr hartkorn.

År 1719 kommer „ Stårupgård ” ned på 4. tdr. hartkorn og der bliver bygget to nye gårde på hver 2 tdr. hartkorn. Men inden jeg går videre her, vil jeg gerne have lidt historie med.

I årene 1658-60 var det, at svenskekongen Karl Gustav førte sin hær fra Polen over Holstein - Jylland og videre over det tilfrosne Lille- og Storebælt, og den danske konge måtte afstå de svenske landsdele Halland, Blekinge og Skåne.

I år 1652 køber en adelsmand ved navn Erik Krag "Varhogård" og "Bramming Hovedgård" med tilhørende fæstegårde - køber tillige "Kjærgård" og "Endrupholm" og har år 1661 også købt "Stårupgård". Svenskerne havde under deres hærgen op gennem Jylland plyndret og brændt gårde af. Det fortælles, at Bramming egnen efter svenskerne og de efterfølgende polakker, som den danske konge havde bedt om at jage svenskene væk, næsten lagt området her øde. Måske har "Stårupgård" været helt ødelagt. Erik Krag genopbygger "Bramming Hovedgård" men dør så pludselig 22. juli 1672. Hans enke, Vibeke Rosenkrantz, må grundet pengemangel efterhånden sælge ud af godserne og har til sidst kun "Kjærgård". År 1719 er "Stårupgård" en fæstegård under "Bramming Hovedgård", og bliver dette år delt i 3

fæstegårde, hvor nuværende Karkovs gård og "Klostergård" bliver på ca. 2 tdr. hartkorn hver, og "Stårupgård" på ca. 4 tdr. hartkorn. Grunden til at "Stårupgård" bliver delt i 3 gårde, kan skyldes, at på samme tid slutter den "Store nordiske krig", som også er kendt fra søhelten Tordenskjolds deltagelse. Danmark slutter fred med Sverige. Der skal inddrives store skatter til afdrag på krigsgæld, og med soldaternes hjemvendelse fra krigen er der mulighed for oprettelse af flere gårde og derefter opkræve mere landgilde (skatter).

D. 1/6-1719 fæster Hans Jensen "Stårupgård" til d. 5/4-1749. Fra Gørding kirke er der en beskrivelse om en ligsten over vel fornemme mand Hans Jensen født i Tange ved Ribe år 1683, død i Starrup 1752, og hans hustru Maren Nielsdatter født i Stårup 1694, død samme steds 17++. En søn ved navn Niels, har ladet lægge denne sten over sine forældre; han drog til København og blev slagterdreng hos kongens slagter Jens Jensen. Noget derefter, da kvægsygen (mund og klovsyge) første gang var i landet, sendte hans principal ham til Jylland at købe stude, hvorved han således avancerede, at han efter nogle års forløb blev kancelliråd, fik krigsråd Adlers enke og med hende en herregård, han levede ikkun en kort tid derefter og efterlod sine søskende 18 - 20.000 rd.

D. 5/4-1749 fæster Hans Andersen, født i Nr. Høe, gården. D. 30/4-1784 fæster Hans Hansen, en søn af Hans Andersen, gården. Hans Hansen er fæster på gården til 1837, hvor gården blev solgt til selveje.

Fæstebrev for Hans Hansen i Staarup, 1784.

Termann Øllgaard til Bramminge

Deres Kongel: Mayst Cancellieraad, Giør Vitterlig: at have Stød og Fæst Ligesom ieg herved Stæder og Fæster Hans Hansen af Staarup/: den af forrige Eier her af Godset faaet sid Friepas og samme igien til mig nu leveret:/ den halve gaard ibidem Som hans Fader Hans Andersen hidindtil i fæste har haft og samme til denne sin Søn mod Aftægts Nydelse efter oprettede Contract af 19. Januarii d.a. godvilligen opladt og afstanden haver, Staaende for Hartkorn 3 tønner 7 skpr. 2 fj. hvilken halve gaard med Ald dets Tilliggende af Agger og Eng inden og uden Markeskiel intet i nogen maade undtagen, fornævnte Hans Hansen maae have nyde, bruge, og i fæste sin Livstiid beholde saalenge han deraf aarlig og til rette Tiider Svarer alle Kongl. Skatter og Contributioner, som ere eller herefter allernaadigst paalagt vorder. Betaler til hvert aars Martini udi Landgilde 12 rdl. og forretter aarlig hertil gaarden naar han derom tilsagt vorder følgende Ægter og Arbejde: 1. Slaaer, Strenger, og biærger En dags Slet, Samt 2. forretter 2de konnægter til Hierting - Ribe eller andet ligelangt Borte Sted, og 1 Skovægte, samt En Lang Ægte. (Ægte = Fragtkørsel) . 2/ Sætter Et Støkke nye Diige saa meget Som til en Dagskiørsel, med 2de folk med Vognen, Bliver Ansat og Sadderne (græstørv) dertil graver og hiembringer.

3/ Leverer Aarlig 4 forsvarlig gode Læs Klyne hertil fra Stedet, hvor de anvises ham til gravning.

4/ forretter 4 hoved dags arbejde til hvad Slax, og Tiid forlanges.

6/ Giver en Karl eller Voxen Dreng med til Klap Jagt een eller toe gange om aaret naar forlanges.

7/ 1 mangel af Ægter, eller i dets Sted, forretter for hver ægte en Dags kiørsel med 2de folk herved gaarden, eller for en ægte 2de gangdage, eller og for en ægte hiembringer 2 forsvarlig Læs høe af Tøftløse Eng. (Eng i Sneum)

8/ hav god opsyn med om fremmede Skiøtter derpaa marken indfinde sig: da at give mig samme tilkiende og anholde enhver som sligt vil øve. Forestaaende Hoverie tager sin begyndelse hvert aars lste Maydag. Søger Giørding mølle med ald sin Kornmalig og ellers til samme mølle ligesom de andre friheds bønder, gjør fornøden kiørsel til mølle Dæmningens Vedligeholdelse og Istandsættelse.

Holder Stedets Huuse og Bygninger Auls Drift og Besætning i forsvarlig Stand, og samme aarlig at forbedre, Intet af dets Ejendomme at lade forkomme, ud leie, eller i nogen maade til Upligt bruger, Ligeledes holder sig den med hans Fader oprettede førommelte aftægte Contract i alle maader efterrettelig.

Er mig og mit Bud hørig og lydlig. - I øvrigt retter sig som en fæstebonde efter hans Mayests.

Allernaadigste Lov og Forordninger. Alt under dette sit fæstes fortabelse og anden vilkaarlig Straf. - Indfæstningen er efter Accordt betalt.

Til Stadfæstelse under min haand og Segl.

Bramminge den 30. november 1784 T. Øllgaard. Skulle Staarup bye blive udskift, skal Hans Hansen dog beholde det nu i fæste forundte Hartkorn.

Terman Øllgaard.

Ligelydende original har ieg i dag modtaget til hvis Indhold ieg mig her ved forbinder under dette mit fæstes fortabelse og anden vilkaarlig Straf.

Hans Hansen

Gården benævnes Halvgård, hvilket skyldes, at der til en helgård skulle være 8 tdr. hartkorn. Hans Hansen bliver nævnt som frihedsbonde p.g.a at "Stårupgård" var fri for at deltage i det egentlige hoveri såsom høstning, tærskning og møjkørsel m.m. på "Bramming Hovedgård". Han må så betale mere i fæste (landgilde). De 2 andre fæstegårde i Stårup måtte hver yde halvt så meget som "Stårupgård".

1785 sender Terman Øllgaard fra "Bramminge Hovedgård" en beskrivelse af sine fæstegårde til Rentekammeret (den tids landbrugsministerium). Han skriver: I Fonager er der 2 gårde, Stårup 3 gårde og Tange 4 gårde og ingen enlige liggende huse - heller ingen skov. Gårdene drives hver for sig, men med fælles græsning i engene.

I forbindelse med Stavnsbåndets ophævelse 1788 kom der også en forordning, der påbød godsejerne at udskifte gårdene. Hvilket betød, at hver gård skulle have nøjagtig afmålte jordstykker, hvilket også gjaldt enge. Denne udskiftning sker i Stårup omkring år 1800, men det første endelige kort over Stårup-Fonager byers jorder på matrikkeldirektoratet er dateret år 1818. Denne opmåling fra 1818 er også opmåling til den nye matrikel fra 1844, som vi stadig har.

År 1802 bliver 11 ejendomme i Vejrup, 12 ejendomme i Lovrup og 1 ejendom i Stårup solgt til selveje. Prisen for gården i Stårup, som er på 2 tdr, hartkorn (nuværende "Klostergård") er 466 rigsdaler. Karkovs gård bliver solgt til selveje ca. år 1809. "Stårupgård" bliver som tidligere skrevet, solgt til selveje år 1837. Fra folketællingslisten fra 1787- 1834 og 1840 kan man se følgende bo på "Stårupgård":

D. 1/7- 1787.

Hans Hansen, 34 år, gårdbonde

Maren Hansen, 28 år, hans kone.

Niels Hansen, 4 år, søn

Kirsten Marie Hansen, år datter.

Mette Nielsdatter, 22 år, tjenestepige

Marie Pedersdatter, 16 år,

Elise Hansdatter, 60 år.

D. 18/2-1834

Hans Hansen, 82 år, gårdmand

Maren Hansen, 75 år, hans kone

Niels Hansen, 51 år, indesidder, driver gården for faderen

Mette Marie Pedersen, 36 år, hans kone

Hans Peder Pedersen, 8 år, søn

Villads Sørensen, 19 år, tjenestekarl

Michel Mortensen, 35 år, indesidder, søn fra "Klostergård"

Maren Lauridsen, 28 år, hans kone

Kjersten Mikkelsen, 4 år, søn

Dorthe Mikkelsen, 3 år, datter

D. 1/2-1840

Niels Hansen, 57 år, indesidder og daglejer

Mette Marie Pedersen, 42 år, hans kone

Hans Peder Nielsen, 14 år, søn

Hans Hansen, 88 år, enkemand og aftægtsmand

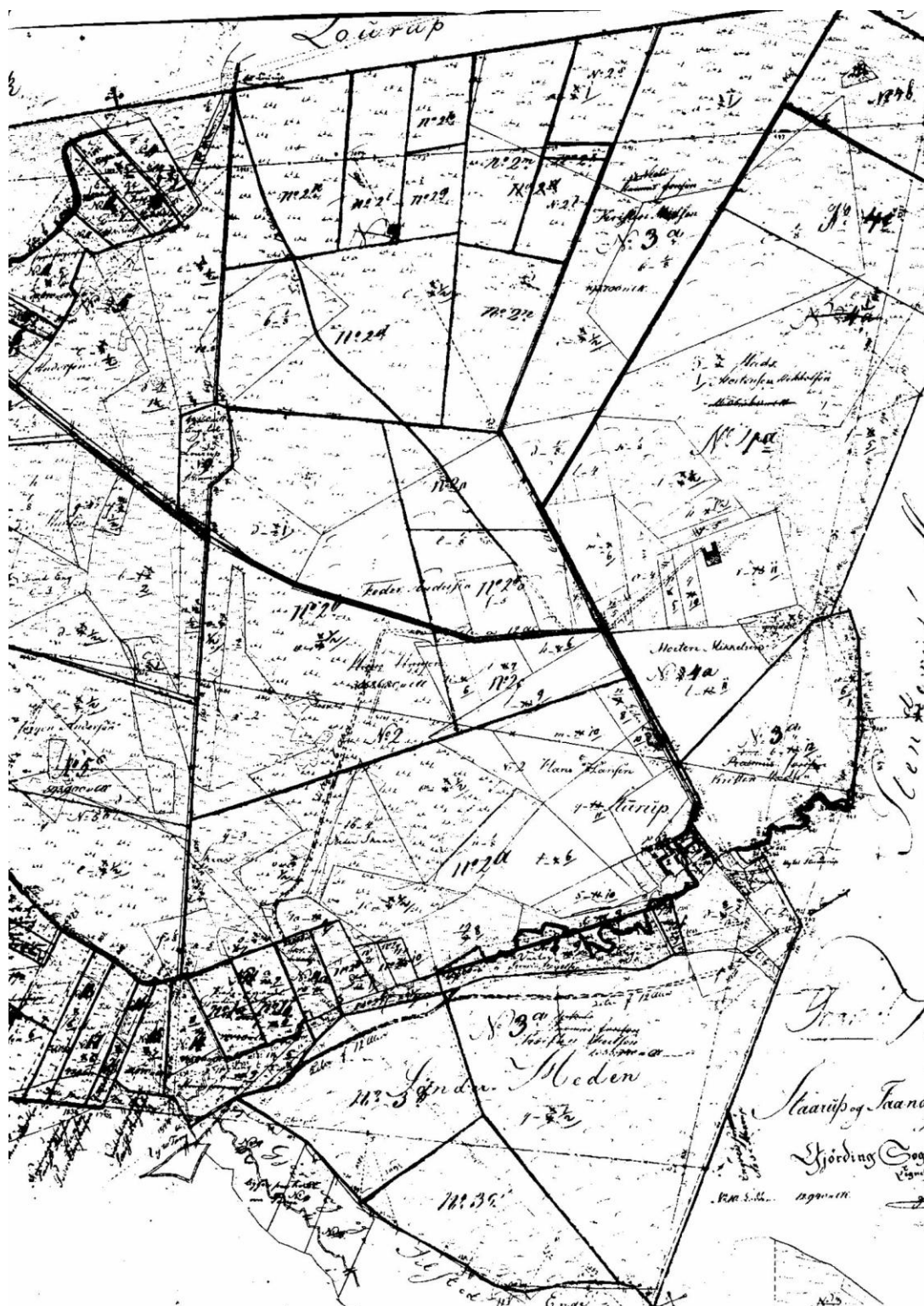
Fedder Andersen, 45 år, gårdmand, født i Lovrup

Ane Dorthe Jepsdatter, 44 år, hans kone

Anders Feddersen, 19 år, søn

Ingeborg Feddersen, 17 år, datter

Jeppe Feddersen, 15 år, søn
 Cristen Peder Feddersen, 12 år, søn
 Niels Johannes Feddersen, 9 år, søn
 Anne Johansen Feddersen, 7 år, datter
 Michael Feddersen, 5 år, søn
 Anne Sophie Feddersen, 2 år, datter
 Anders Christensen, 85 år, enkemand og aftægtsmand

Kopi af originalt kort opmålt 1818 med senere tilføjelser.
 Som det ses på kortet, er der sat navn på ejerne (brugere) af matriklerne.

Nr.1a Gørding Præstegård. (Et stykke eng)

Nr.2a. Stårupgård.(Hans Hansen fæster). Alt med 2. foran har oprindeligt tilhørt Stårupgård.

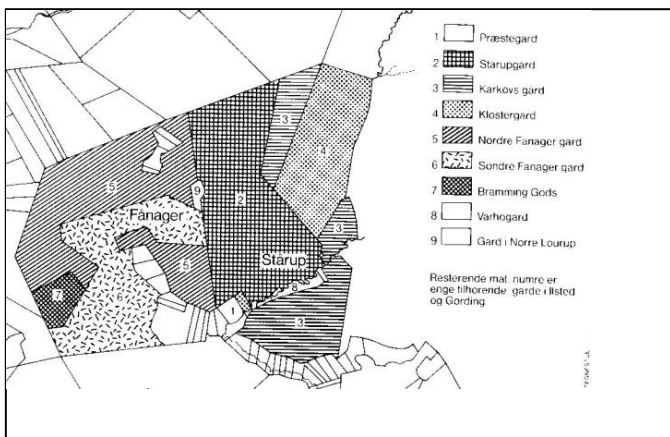
Som det ses af folketællingslisten 1840, må stuehuset på "Stårupgård" på det tidspunkt have været af anselig størrelse, for at kunne rumme så mange mennesker. Hans Hansen er kun fæster af "Stårupgård" og hans søn, Niels Hansen, med kone og søn kommer til at bo til leje. En fremmed ved navn Fedder Andersen, har købt gården. Fedder Andersen er født på "Gyllingsminde" i Lourup, og er ejer af Gyllingsminde, Gyllingvej 1 Nr. Lourup 1828 – 1837. Da Fedder Andersen køber "Stårupgård", er der endnu store uopdyrkede arealer til gården. Bl.a. er den nordlige del af arealet slet ikke opdyrket. Fedder Andersen vælger at sælge gården til sin ældste søn, Anders Feddersen d. 15. december 1849 tinglyst 11. januar 1850. Men som de fremgår af de 2 nedenfor stående sten kan de godt have aftalt handelen før.

De 2 sten på billedet tv. har formentlig oprindeligt stået ved indkørslen til Stårupgård . Bogstaverne betyder Anders Feddersen Stårupgård 1847.

Billede af Stårupgård ca.1920

Jordtilliggende til de 3. Stårupgårde og de 2. Fonager gårde ved matriklen af år 1844.

Ca. 1848 brænder "Stårupgård" og gården får den nuværende placering med et væsentligt reduceret areal. På matrikeldirektoratet i København kan læses følgende om "Stårupgård": År 1849 udstykker A. Feddersen (mat. 2b agtes solgt)(mat. 2c, 2d, 2e, 2f, 2g, agtes solgt (mat. 2h Pedersen) og der udstykkes til mat.2s. Efter denne udstykning er "Stårupgård" reduceret til 55 tdr. land, og på det udstykkede areal bliver der opført 11 landejendomme i varierende størrelser.

Ane Dorte og Feder Andersen bygger matt. 2 c 1855 til deres otium.

Arene fra 1850 og de følgende år bliver en slags pionertid i Stårup. Ifølge folketælling er der 1845 3 gårde og 3 huse med lejet jord og i alt 38 personer. 1855 er der nu 14 huse - gårde med 15 familier med i alt 75 personer i Stårup. I 1860 er der 17 huse – gårde med 17 familier og 104 personer.

Stårupgård og Karkovs gård før og efter de blev flyttet ca. 1848.

For også fra Karkovs gård bliver der udstykket 2 landejendomme og lidt senere en tredje og fra "Klostergård" 2 landejendomme, og da der formentlig sker noget tilsvarende i Tange, fører det til, at en lille skole bliver opført år 1865 næsten midt i mellem Tange og Stårup (Filskovs mark). Deri bliver børnene fra Tange og Stårup undervist til ca. 1908, hvilket år en noget større skole bliver opført beliggende ca. 300 meter nordlig for den gamle (nuværende Stårup gl. skole), som igen bliver nedlagt 1947. Børnene kommer da til Gørding skole.

(Ane Dorte og Feder Andersen bygger matt.nr. 3 c 1855 til deres otium.(Stårupvej4)

År 1879 sælger Anders Feddersen gården til sin ældste søn Fedder Andersen og hans kone Ellen Andersen. De får 5 børn og den ældste søn Anders Andersen får i 1914. 4. tdr. land jord fra "Stårupgård", hvorpå der bliver opført et hus,(Se karkovs gård side4) og han ernærer sig med lettere murerarbejde for folk og spiller violin til fester sammen med Rasmus Øllgard. Anders Andersen lever ugift og tager sig selv af dage 1938.

Datteren, Maja Andersen, rejser omkring århundred skiftet til Amerika, bliver gift med en Bornholmer og har i mange år en malerforretning i Californien, de får 2 sønner. Da faderen Fedder Andersen dør år 1915, overtager Kristian Andersen "Stårupgård". En søster, Ane Marie Andersen, holder hus for ham. En nær bekendt af forholdene på "Stårupgård" beretter, at Ane Marie Andersen bliver kæreste med en norsk dyrlæge og truer med at flytte fra gården, men hendes bror Kristian tilbyder hende part i gården, dersom hun vil blive, og dette tilbud aksepterer Ane Marie. En anden søster, Maren, får skilsmisse fra sin mand mejerist Frode Koed, og Kristian Andersen hjælper søsteren Maren økonomisk, så hun kan blive boende i huset Nørregade nr. 51 i Gørding, men søsteren Maren kommer nærmest til at bo til leje i kælderetagen. Det fortælles, at i vinteren 1940 var Kristian Andersen en eftermiddag taget til Hotel Gørding, hvor han havde hygget sig, men da han skulle hjem om aftenen, var det blevet snestorm, og han var stærkt forkuldret, da han nåede hjem. Da han på det tidspunkt var snekonge og derfor havde ansvaret for, at vejene blev ryddet for sne, måtte han dagen efter rundt til de omliggende gårde, for at skaffe folk, så vejene kunne blive ryddet. Efterfølgende får Kristian lungebetændelse og dør 23. feb. 1940.

Nu bliver Ane Marie Andersen ene ejer af "Stårupgård" og søsteren Maren flytter hjem på "Stårupgård" og gården drives med hjælp af en bestyrer. Den 16. dec. 1955 dør Maren Andersen og den 2. dec. 1957 sælger Ane Marie Andersen gården til sin bestyrer, Kristian Mikkelsen, efter at gården nu i 120 år har tilhørt samme slægt.

Ane Marie og hendes hund ca. 1950.
Bag hunden står en sten som en rytter stod op På, når vedkommende besteg en hest.

Stårupgård ca. 1960. Den bagved liggende stak-lade er bygget af Vera og Kristian Mikelsen.

Huset Nørregade 51 i Gørding.

Anne Maries gravsten og dernæst hendes søster Marens og de 2 brødre Anders og Kristians fælles gravsten. Sidst forældrenes gravsten som er delvis skjult.

Ane Marie Andersen flytter nu op i huset Nørregade nr. 51. som var i familie eje. Ane Marie dør den 22-2-1981. De eneste slætninge der er tilbage er Ane Maries ældste søster Majas to sønner og familie i Amerika, som kommer til Danmark, og de deler boet efter Ane Marie.

D. 13/6 1962 sælger Kristian Mikkelsen "Stårupgaard" til handelsmand Otto Haugård.

Otto Haugård dør 1967 og nogle sønner driver gården for deres mor, Sigrud Haugård,

D. 8/3 1973 sælger Sigrud Haugård til handelsmand og kroejer Aksel Thomsen, Foldingbro.

1976, Aksel Thomsen bygger nyt stuehus.

1977 dør Aksel Thomsen. Gården bliver igen til salg. Der står et nyt stuehus, men de resterende bygninger på gården er dårlige, og det var da også tæt ved, at naboer havde købt gården.

D. 10/2 1977 køber Harald Jessen "Stårupgård". Harald Jessen er søn fra "Sejersgården" i Gørding.

1977 køber kommunen "Sejersgården". Harald er på det tidspunkt bestyrer for sin mor og kan så fra "Stårupgård" drive det jord fra "Sejersgården", som kommunen ikke var interesseret i.

Sluttelig skal nævnes, at disse 3 Stårupgårde sammen med de østlig Lovrupgårde i fordomstid var skellet mellem "Bramming hovedgårds" fæstegårde og "Sønderskovs" fæstegårde, hvilket også er skel mellem Gørding sogn og Holsted sogn. Da man forrige århundrede startede de kulturelle og landøkonomiske foreninger, grupperer man sig i stor udstrækning til hver sin side for dette skel, så spørgsmålet er, om det kulturskel der i dag er mellem Holsted og Gørding, ikke kan føres helt tilbage til fæstebøndernes tid.

Ved inførelsen af den nye matrikel 1844 (som vi stadig har) har Gørding Præstegård et stykke eng beliggende i Stårup får mat.nr. 1a, "Stårupgård" mat.nr. 2a, Karkovs gård mat.nr. 3a, "Klostergård" 4a de 2 Fonager gårde mat.nr. 5a og 6a. Et jordstykke tilhørende Bramming gods mat.nr. 7a og derefter er der en del engmatrikler tilhørende Gørding-Ilsted gårde.

Kirsten og Harald Jessen

Stårupgård

Harald Jessen bygger nye moderne avlsbygninger og ved jordtilkøb har Kirsten og Harald i dag en gård med over 100 køer lidt rideheste og 125 ha jord. 1-10-2010 Wagn Olesen